

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Enheten för individ och familjeomsorg
Helene Christiansson
08 - 785 40 81

Bilaga 1

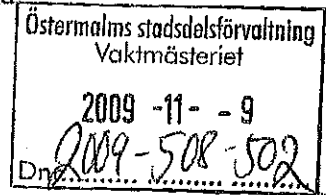
1 (1)

BESLUT

Datum
2009-11-04

Beteckning
7012-09-9178

Östermalms stadsdelsnämnd
Socialtjänsten
Box 24156
104 51 STOCKHOLM

Tillsyn av socialtjänstens missbruksvård inom Östermalms stadsdelsförvaltning

Beslut

Länstyrelsen riktar kritik för brister* i handläggningen av anmälningar som inte utreds. Arbetet behöver förbättras i enlighet med föreskrifter i SOSFS 2006:5.

Länstyrelsen bedömer att barnperspektivet i arbetet med vuxna missbrukare går att utveckla ytterligare. För brister i barnperspektivet riktas ingen kritik, då länstyrelsen iakttagelser mer kan hänföras till ett utvecklingsarbete, för att höja kvalitén i arbetet, än till att den lagstadgade skyldigheten inte uppfyllts.

I övrigt uppfyller nämnden lagstiftningen och dess intentioner i de delar som tillsynen avser.

Återrapportering

Den 20 maj 2009 beslutade riksdagen att tillsynen av socialtjänsten ska flyttas från länstyrelserna och samordnas i Socialstyrelsen f.r.o.m. 1 januari 2010. Beslutet innebär att tillsynen över socialtjänsten förs över till Socialstyrelsen.

Östermalms stadsdelsnämnd ska därför redovisa till Socialstyrelsen, Tillsynsavdelningen, Tillsynsregion Öst, 106 30 Stockholm, senast den **31 januari 2010** vilka åtgärder som har vidtagits för att komma till rätta med de påtalade bristerna.

Socialstyrelsen kommer därefter att bedöma om åtgärderna är tillräckliga för att avhjälpa bristerna.

AnneMarie Danon
Avdelningschef

Helene Christiansson
Socialkonsulent

*Brist = de förhållanden som identifierats vid granskning och som inte överensstämmer med lagstiftning och dess förarbeten, förordning, föreskrifter, allmänna råd, rättspraxis och JO's uttalanden.

Kopia till: Socialstyrelsens RT-enhet, Stockholm

Postadress
Länstyrelsen i Stockholms län
Enheten för individ, familjeomsorg och
folkhälsa
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress
Hantverkargatan 29

Telefon
08-785 40 00 (vxd)
Fax
08 - 652 70 39

E-post/webbplats
social.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

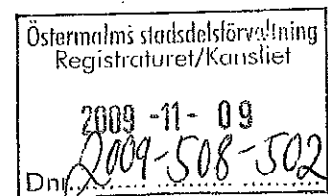
LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

Enheten för individ, familjeomsorg och
folkhälsa
Helene Christiansson
08 - 785 40 81

TILLSYNSRESULTAT ÖSTERMALMS SDN

Datum
2009-11-04

Beteckning
7012-09-9178

Sammanfattning av tillsynens resultat

Missbruksarbetet inom Vuxenenheten har en tydlig inriktning mot de egna öppenvårdsresurserna. Vuxenenheten använder även köpt vård, både på behandlingshem och sk omvårdnadsboenden samt i viss mån extern öppenvård. Samverkan kring insatser för missbruksproblem finns med Kungsholmens och Norrmalms stadsdelsnämnder. Enheten är sedan minst 10 år samlokaliserad och integrerad med landstingets lokala beroendemottagning.

Socialtjänstens ledningssystem för kvalitet innehåller vissa mål för missbrukarvården, vilka även brutits ner till uppföljningsbara mål, som mäts och följs upp. Vuxenenhetens personal är välutbildad och erfaren, en del handläggare arbetar både med att utreda behov, fatta beslut samt att utföra öppenvårdsinsatser.

Länsstyrelsen har funnit en del brister i handläggningen av anmälningar, som inte utretts, för personer med missbruksproblem. Uppgift om vilken befattning den har som står bakom ställningstagandet att inte inleda utredning saknades i flera fall. Uppgifter om varför anmälan inte leder till utredning var inte alltid tillräckligt dokumenterade. Några fall av passivitet fanns också. Socialtjänsten kunde i större utsträckning försökt få en personlig kontakt med den som anmälan berör, innan ställningstagande görs om att inte utreda anmälan.

Samverkan internt och externt fungerar. Den egna kommunala öppenvården håller god kvalitet.

Vuxenenheten har ett barnperspektiv i arbetet. Stödsamtal till de anhöriga som önskar kan erbjudas, men socialtjänsten kan bli bättre på att uppmärksamma anhöriga till redan kända missbrukare.

Bakgrund till tillsynen

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att förstärka tillsynen av missbruks- och beroendevården under 2008-2010*. Antalet tillsynsinsatser ska öka.

I uppdraget anges ett antal områden som bedöms viktiga att titta närmare på; anmälningar, utredningar, brister i samverkan, barns och närståendes situation, brukarinflytande och öppenvårdens kvalitet. Länsstyrelsen i Stockholms län har valt ut tio kommuner för en fördjupad granskning.

En separat granskning av socialtjänstens missbruksutredningar genomförs också i samtliga kommuner/stadsdelar i länet. Den metod som används då är s.k. kollegiegranskning och resultatet kommer att redovisas under hösten 2009.

* Regeringsbeslut 2008-04-24, S2008/3958/ST

Postadress
Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för individ, familjeomsorg och
folkhälsa
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress
Hantverkargatan 29
Telefon
08-785 40 00 (vxl)
Fax
08 - 652 70 39

E-post/webbplats
social.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Tillvägagångssätt

Tillsynsbesök på Östermalms stadsdelsförvaltning gjordes 16-18 september 2009.

Intervjuer genomfördes och anmälningar som inte lett till utredning samt öppenvårdsdokumentation granskades. Granskningen har skett med hjälp av mallar och instruktioner framtagna av en nationell arbetsgrupp för samordnad tillsyn över hela landet. Ett antal nyckelfrågor, som tillsynen ska ge svar på inom varje granskningsområde, har arbetats fram av arbetsgruppen.

En ledningsintervju genomfördes tillsammans med Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet. Socialstyrelsen har fått i stort sett samma tillsynsuppdrag som länsstyrelserna, om förstärkt tillsyn av missbruks och beroendevården. De kommer att fatta ett eget beslut om tillsynen. I den gemensamma ledningsintervjun deltog från socialtjänstens sida stadsdelsdirektören, stadsdelsnämndens ordförande, socialtjänstens avdelningschef och enhetschefen för vuxenenheten.

Två personalintervjuer genomfördes också, om myndighetsutövning och om de öppenvårdsinsatser som Östermalms stadsdelsförvaltning erbjuder sina klienter. Samarbete finns med Norrmalm och Kungsholmen kring att kunna utnyttja varandras öppenvårdsinsatser.

På Länsstyrelsens uppdrag bad socialtjänstens personal några klienter att fylla i en brukarenkät. Enkäten innehåller frågor om hur de upplever hjälpen de fått inom öppenvården, om de fått korrekt information och vilket inflytande de haft. Två klienter har svarat.

Länsstyrelsen gick vid tillsynsbesöket igenom s.k. kronologisk pärm med samtliga inkomna anmälningar under 2008 och fram till datum för tillsynsbesök. Sedan granskades 20 anmälningar närmare, som inte lett till utredning. Granskningen omfattade också sex personakter, där anmälningar fanns som inte utretts. Öppenvårdsdokumentationen granskades i pappersform på vuxenenheten och genom att få en muntlig beskrivning och titta i dator i öppenvårdens lokaler på Sibyllegatan. De dokument som granskades var i huvudsak journalanteckningar, utredningar och genomförandeplaner eller motsvarande uppgifter om hur insatser genomförs.

Länsstyrelsen har tagit del av följande material:

- Årsredovisning och verksamhetsplan för 2009
- Beskrivning av ILS (Stockholms stads lednings- och uppföljningssystem)
- Kvalitetsgarantier Vuxenenheten
- Organisationsskiss
- Redogörelse för Östermalms sdf öppenvårdsverksamhet på Sibyllegatan 52b

Datum
2009-11-04Beteckning
7012-09-9178Östermalms stadsdelsförvaltning
Registraturet/Kansliet

2009-11-09

2009-508-502

- Enkätssammanställningar för öppenvårdens tre delar (brukarundersökningar)
- Statistikuppgifter med bl a uppgift om antal beslutade insatser för vuxna och antal anmälningar under 2008 som rör personer med missbruksproblem
- Olika samverkansdokument, bl a med beroendevården, psykiatri, kriminalvården, policydokumentet utarbetat av KSL (Kommunförbundet Stockholms Län) och SLL (Stockholms Läns Landsting)
- Riktlinjer för ärendehandläggning och ärendansvar mellan stadsdelsnämnderna
- Rutiner för juren på Vuxenenheten, rutiner för hantering av LOB-anmälningar (lagen om omhändertagande av berusade personer) och för förhandsbedömning
- Rutiner för klagomålshantering och brukarenkät

Organisation och förutsättningar för missbruksarbetet

På Vuxensektionen inom Östermalms stadsdelsförvaltning arbetar förutom enhetschefen fem socialsekreterare, en av dessa arbetar både med myndighetsutövning och med öppenvårdsprogrammet YVM (Yngre Vuxna Missbrukare) för personer mellan 18 och 30 år. Flera handläggare är också utbildade i att hålla kurser i återfallsprevention. Till Vuxenenheten hör en alkohol- och drogterapeut, som på heltid bedriver behandling främst enskilt men också i grupp i öppenvårdens lokaler på Sibyllegatan, enligt en eklektisk* metod. Till enheten hör också en uppsökare, en Case-Manager och två boendestödjare.

Länsstyrelsen har begärt att få statistikuppgifter för 2008. Dessa visar att 75 utredningar inleddes och 72 avslutades. Antalet dygnet-runt-placeringar som gjordes var 56 och merparten av dessa avsåg stödboenden och omvårdnadsplaceringar. Tretton personer (av de 56) beviljades insats på behandlingshem.

Den egna öppenvården används i stor utsträckning, under 2008 deltog 45 personer i enhetens öppenvård. Tre personer beviljades extern öppenvård. Andra insatser som socialtjänsten ger på Vuxenenheten är boendestöd (startade i maj 2007 med projektmedel från Länsstyrelsen och ingår nu i ordinarie arbete) och boende i försöks- eller träningslägenhet. Inom stadsdelen finns också en dagverksamhet för hemlösa "Bryggan Östermalm".

Totalt behandlade socialtjänsten 160 anmälningar under 2008. Av dessa var 140 s.k. LOB:ar (anmälningar enligt lagen om omhändertagande av polisen för berusning). Av resterande 20 anmälningar rörde 8 redan aktuella klienter och 12 föranledde inte någon åtgärd från socialtjänsten och sattes in i s.k. kronologisk pärm. Tre personer var placerade enligt LVM (tvångsvård) under 2008.

eklektisk* = flera teorier och behandlingsinriktningar används, anpassade efter klientens behov

Av Vuxenenhetens årsredovisning för 2008 framgår att ca 125 klienter varit aktuella vid olika mättillfällen under året. Medelåldern på klienterna var 41 år. Det i särklass dominerande missbruket är alkoholmissbruk. Förutom beroendeproblematik hade 15% av klienterna en påtaglig psykiatrisk störning. Ca 25 aktuella klienter har någon form av neuropsykiatrisk diagnos eller står i kö för utredning.

Tillsynsresultat

Styrnings- och planeringsnivå

SOSFS 2006:11 (S) "Ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS." Föreskrifter och Allmänna råd.

3 Kap 3§ SoL

"Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras."

Östermalms socialtjänst har ett ledningssystem för kvalitet som är gemensamt för hela staden, ILS. Utifrån kommunfullmäktiges uppsatta inriktningsmål, indikatorer att mäta målen med och aktiviteter som ska bidra till att målen uppfylls, arbetar man inom stadsdelen och vuxenenheten vidare med att omsätta dessa i olika lokala åtaganden och mätbara mål.

Vuxenenhetens arbete är inriktat på att utveckla och använda den egna öppenvården. Målet är att den ska vara lättillgänglig för brukarna och medföra att kostnaderna för externa insatser hålls på en låg nivå. I Vuxenenhetens VP (Verksamhetsplanering) anges att en förutsättning för målet att hålla stadsdelens budget i balans är, att kostnaderna för LVM kan hållas låga. Där anges också att Vuxenenheten under 2009 aktivt kommer att arbeta för att minska kostnaderna för boenden till hemlösa.

Exempel på målinriktat arbete i form av åtaganden och mätningar mot indikatorer som berör missbrukarvården i stadsdelen:

- Andel vuxna i öppenvård (i individ- och familjeomsorgen) ska öka
- Antalet gjorda strukturerade utredningar ska öka (för Vuxenenheten: ASI, för Familjeenheten: BBIC och för Socialpsykiatrin: DUR), all personal inom Vuxenenheten ska utbildas i och använda sig av ASI
- Redovisa resultat av insatser för personer med missbruk och psykisk ohälsa och utveckla samarbetsformer med landstinget för målgruppen

TILLSYNSRESULTAT
ÖSTERMALMS SDNDatum
2009-11-04Beteckning
7012-090178
Östermalms stadsdelsförvaltning
Registraturet/Kansliet
2009-11-09
Dnr 2009-508-502

- All personal som arbetar med utredning och behandling ska vara utbildade i KBT-metoden "Motiverande samtal" (uppfyllt under 2009)
- Personalen ska ha adekvat utbildning utifrån arbetsuppgifternas karaktär
- Arbeta målinriktat med gruppverksamhet för unga vuxna som riskerar att utveckla ett alkohol- eller narkotikaberoende.
- Brukare ska i möjligaste mån vara delaktiga i utformandet av insats, ska tycka att de bemöts på ett bra sätt och att det är lätt att komma i kontakt med socialtjänsten.
- Hemlöshet ska motverkas och antalet personer som blir vräktas ska minska, bla ska hemlösa personer med missbruk erbjudas ett boendeanternativ som är anpassat till var personen befinner sig i rehabiliteringsprocessen.

Klagomålshandtering finns, men används sällan av klienterna. Två synpunkter från medborgare i stadsdelen har kommit in under 2008 som besvarats, synpunkterna handlade om missbrukande män på parkbänkar.

Samtliga insatser som ges inom Vuxenenheten redovisas för sociala delegationen varje månad.

Länsstyrelsens bedömning

Socialtjänstens verksamhet inom missbruksområdet sker i enlighet med socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för kvalitet SOSFS 2006:11.

Samverkan

3 Kap 5§ SoL "Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar."

Socialstyrelsens författningssamling SOSFS 2006:11 om ledningssystem för kvalitet innehåller föreskrifter om samverkan och samarbete.

Nyckelfrågan i Länsstyrelsens granskning har varit att undersöka om det finns brister i samverkan, som innebär att personer med missbruk inte får sina behov tillgodosedda.

Intern samverkan

Intern samverkan fungerar enligt socialtjänsten bra, eftersom Östermalm är en liten förvaltning och handläggare sitter nära varandra. Vuxensektionen samarbetar med försörjningsstöd, familjeenheten, äldreomsorgen och enheten för stöd och service (socialpsykiatri och funktionsnedsättning). Det har inte funnits något

behov av skriftliga rutiner för samverkan men vuxenenheten har börjat fundera över saken. Det syns i datasystemet "Paraplysystemet" om klienten är aktuell på andra enheter eller stadsdelar.

Den händer att handläggare på olika enheter har olika syn på klienten eller på ansvarsfördelning, men då kan frågan tas upp i ledningsgrupp. Treparsamtal genomförs i vissa fall. Det är socialtjänstens uppfattning att klienter inte ska bollas mellan enheter eller involveras i diskussioner om vem som ska betala.

Extern samverkan

Skriftlig samverkansöverenskommelse finns med Beroendecentrum och med Kriminalvården. Vuxenenheten har gemensamma möten med lokala beroendemottagningen varje vecka. Detta samarbete har pågått länge, sedan 1997, samma beroendesköterska har arbetat hela tiden. Samarbetet fungerar i stort sett bra, även om socialtjänstens handläggare tycker att de ibland blir "utförare" och att beroendemottagningens arbete är alltför akutstyrt. Positivt är att många av vuxenenhetens klienter har kunnat utredas för neuropsykiatriska störningar och ADHD.

Socialtjänsten samarbetar även med psykiatrin i öppenvård- och slutenvård med gemensamma vårdplaneringar. Kvaliteten på samarbetet varierar. Tidigare kunde landstinget vara med och betala placeringar för klienter, men nu är det alltid stadsdelsförvaltningen som betalar. Ett visst samarbete med polisen finns i arbetet kring unga vuxna.

När socialtjänsten köper in vård, sker uppföljningsmöten på respektive ställe.

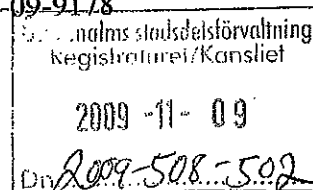
Samverkan med den enskilde

Inom Vuxenenheten finns en grundläggande värdering som innebär att insatser ska anpassas efter individuella behov och önskemål. Klienten ska också få en tydlig information så tidigt som möjligt i kontakten om handlägningsprocessen. Klienten ska, enligt nerskrivna åtaganden, vara delaktig i handläggning och utförande av insatser och få information om vilka valmöjligheter som finns inom enheten.

Socialsekreterarna informerar om överklagningsrätten, klienterna är väl medvetna om sina rättigheter och har ibland advokater som företräder deras intressen. Avslag är ändå sällsynta, eftersom arbetet med klienten oftast är en process, där man till slut är överens om vilket bistånd klienten ska ha. Socialsekreterarna får väldigt sällan skriftliga ansökningar.

Handläggarna upplever att det finns för få omvårdnadsplatser inom ramavtalet, vissa personer är i så dåligt skick att hemtjänsten inte kan hjälpa till. Det saknas även inackorderingshem för människor med missbruk och psykiska problem.

Vuxenenheten strävar efter att det ska vara lätt för klienten att ta kontakt. Därför har en tjänsteman inom enheten daglig jour under hela kontorstiden, inkl lunchen. Klienten ska vid nybesök erbjudas besökstid inom två veckor. Om situationen är akut går det att få tid samma dag.

TILLSYNSRESULTAT
ÖSTERMALMS SDNDatum
2009-11-04Beteckning
7012-09-9178Samverkan med ideella organisationer

Inom stadsdelen finns en dagverksamhet för hemlösa "Bryggan Östermalm" i samarbete med frivilligorganisationen Convictus, som har personal i verksamheten. Även volontärer från församlingarna på Östermalm och från föreningen Gula Änglarna medverkar i verksamheten. Verksamheten har tidigare drivits med centrala medel från Stockholms Stad, men sedan 2008 finansieras den fullt ut av Östermalms stadsdelsförvaltning.

Länsstyrelsens bedömning

Samverkan fungerar tillfredsställande. Samverkan har ett tydligt klientfokus och sker vid behov med andra. Det praktiska arbetet bedrivs i enlighet med lagstiftningens krav och Socialstyrelsens föreskrifter om samverkan. För att kvalitetssäkra samverkansarbetet rekommenderar Länsstyrelsen dock att intern och extern samverkan dokumenteras i skriftliga rutiner. Då minskas risken för att samverkan inte kommer till stånd när det behövs, samt att ny personal lättare kan sätta sig in i hur samverkan ska gå till.

Granskning av anmälningar som inte utretts*11 Kap 1 § SoL*

"Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. "

SOSFS 2006:5 "Dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS". Föreskrifter och allmänna råd. (Finns på socialstyrelsens hemsida www.socialstyrelsen.se)

Länsstyrelsens granskningsfokus har varit;

- handläggs anmälningarna i enlighet med gällande lagstiftning?
- framstår socialtjänstens ställningstagande att inte inleda utredning som rimligt?

Totalt inkom 160 anmälningar under 2008 på personer 18 år eller äldre med missbruksproblem. Av dessa anmälningar avsåg 140 sk LOB:ar från polisen (lagen om omhändertagande av berusade personer). Länsstyrelserna har i detta tillsynsuppdrag valt att inte granska LOB:ar. Av de resterande tjugo anmälningar som inkommit 2008 bedömde socialtjänsten att tolv inte skulle utredas. Länsstyrelsen granskade dessa tolv i s.k. kronologisk pärm samt tittade i sex akter i pågående ärenden, där anmälningar som inte lett till utredning fanns.

Skriftliga rutiner finns på Vuxnenheten för hur LOB:ar, rattfylleri- och SMADIT-anmälningar ska handläggas. (SMADIT står för myndighetssamverkan

mot alkohol och droger i trafiken). Personerna kallas per brev minst två gånger. Personer mellan 20-29 år och de som anmäls för narkotikaanvändning kallas till en besökstid. En skriftlig rutin finns också för förhandsbedömningar, som följer SOSFS 2006:5. Rutinen innebär att sk "inkommande information" i datasystemet Paraplyet skrivs ut och bifogas anmälan i kronologiska pärmen, när anmälan inte leder till utredning.

Socialtjänsten uppger att anmälningar som avser yngre personer prioriteras och att noggranna bedömningar görs av lvm-anmälningar. Vid behov sker hembesök eller sjukhusbesök utifrån anmälan. Även uppsökare används. Socialtjänsten ser lika allvarligt på en anmälan från anhörig som från myndigheter, men skillnaden är oftast att det är mer "fakta" kring en anmälan från t ex sjukhus, anhöriga är mer känslomässigt engagerade. Det händer att anhöriga vill vara anonyma när de anmäler. Fem av de granskade anmälningarna kom från anhöriga.

Utifrån granskning av s.k. kronologisk pärm är Länsstyrelsen tveksam till socialtjänstens bedömning att inte inleda utredning på grund av anmälan i sju fall. Tveksamheterna handlar om passivitet. I vissa fall hade socialtjänsten dröjt med att göra sin bedömning eller inte varit tillräckligt aktiv i kontakten. Ibland har socialtjänsten gjort sin bedömning utan att ha haft en mer personlig kontakt med den som blivit anmäld, och då nöjt sig med telefonsamtal eller samtal med anhöriga som anmält. Ett tveksamt fall avser en mamma som anmält behov av tvångsvård för en 21-årig dotter med missbruk och psykiska problem. En annan kommun hade tidigare utrett behov av tvångsvård för flickan. När flickan inte kom på besökstider och inte ville ha kontakt med Östermalms vuxenenhets avslutades ärendet.

I den kronologiska pärmen fanns i ett fall uppgifter i "Inkommande information" där beroendesköterskan informerat om att en person behövde och ville ha hjälp från socialtjänsten, för sitt missbruk av alkohol, amfetamin och kokain. Av dokumentationen syntes inte om socialtjänsten försökt få kontakt med denna person. Ärendet hade avslutats efter att man konstaterat att personen själv försökt ringa en gång, under handläggarens semester, och efter detta inte hörts av.

Flera anmälningar saknade uppgift om namn och befattning på den som gjort ställningstagandet att inte inleda utredning. Enligt muntliga uppgifter från handläggarna är enhetschefen den som gör ställningstagandena, i samråd med handläggare. I vissa fall framgick inte vem som skrivit journalanteckningar som satt i pärmen i anslutning till anmälan. Enligt uppgift från enhetschefen, vid faktagranskning av länsstyrelsens tillsynsresultat, är beslutet att inte inleda utredning delegerat till socialsekreterarna men att ställningstagandena alltid diskuteras på ärendedragning och att socialsekreterarna dokumenterar i modulen "inkommande information" i datasystemet, där det framgår vem som gör anteckningen.

TILLSYNSRESULTAT
ÖSTERMALMS SDNDatum
2009-11-04Beteckning
7012-09-9178Östermalms stadsdelförvaltning
Registraturet/Kansliet

2009-11-09

2009-508-502

I pågående ärenden som Länsstyrelsen granskade arbetade socialtjänsten aktivt med klienten och hade tät kontakt. I ett fall saknades ställningstagande till lvm-anmälan från Maria Beroendecentrum. Anmälan handlade om en man med grava alkoholproblem och avancerat alkoholmissbruk.

Länsstyrelsens bedömning

Vuxenheten har skriftliga rutiner för hantering av förhandsbedömningar och LOB:ar, vilket är positivt. Det är bra att rutinerna innebär att sk inkommande information, med underlag till ställningstaganden om anmälan, ska skrivas ut från datan och sättas in i kronologisk pärm, eftersom den dokumentationen regelbundet rensas och försvinner från datasystemet.

Trots rutinerna saknades formella ställningstaganden för en del anmälningar och det fanns journalanteckningar i pärmen i anslutning till anmälan, där det inte gick att se vem som skrivit dessa. Länsstyrelsen riktar kritik för att handläggningen i denna del inte följer Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter om dokumentation i SOSFS 2006:5.

Tillsynen visar också att orsakerna till varför en del anmälningar inte utreds, behöver dokumenteras bättre. I en del fall var det svårt för länsstyrelsen att se att ställningstagandet att inte inleda utredning var rimligt.

Länsstyrelsen anser också att socialtjänsten varit för passiv i sin hantering av vissa anmälningar. Socialtjänsten kunde i dessa fall ha gjort mer för att bilda sig en egen självständig uppfattning om den enskildes situation och inställning till hjälp, som grund för ställningstagande om anmälan. Socialtjänsten kunde även i en del fall mer aktivt ha erbjudit hjälp för missbruksproblemen, enligt 5 Kap 9 § socialtjänstlagen.

Barn och närstående

Länsstyrelsens granskningsfokus har varit att följa upp hur barnperspektivet i socialtjänstlagen tillämpas samt undersöka hur närståendes situation uppmärksammas.

1 Kap 2 § SoL "När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnet bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år."

5 Kap 1 § SoL "Socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden."

14 Kap 1§ SoL "Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden."

Enligt socialtjänsten finns en skriftlig rutin när det kommer in en anmälan, att kontrollera om barn ingår i hushållet, genom sökning i folkbokföringsregister. Finns barn skickas kopia till Familjeenheten. Denna rutin är fastställd i ledningsgruppen. Det har framförts önskemål från Familjeenheten att Vuxenenheten ska göra förhandsbedömningar i dessa ärenden, men Vuxenenhetens handläggare vill att rutinen ska finnas kvar, dvs att kopia på anmälan lämnas till Familjeenheten när barn ingår i hushållet. Denna fråga ska nu lösas på chefsnivå.

Vid Länsstyrelsens granskning av två anmälningar i kronologisk pärm framkom att barn berördes, men inte hur socialtjänsten beaktat barnperspektivet. I det ena fallet fanns en anteckning om att barngruppen borde kontaktas, men ingen dokumentation fanns om att detta gjorts, ärendet handlade om en barnfamilj. I det andra fallet framgick av anmälan att personen hade umgänge med ett barn som var åtta år.

Socialtjänstens vuxenenhet menar att de har ett barnperspektiv i det pågående arbetet. De tar i utredningen reda på om klienter har barn, hemmaboende eller umgängesbarn. Det finns inte så många barnfamiljer aktuella på Vuxenenheten, och de som finns har kommit via Familjeenheten. Det blir mer "uppståndelse" på enheten kring ärenden med barn, de ärendena syns. Det händer att handläggare pratar med barn i ärenden, men i så fall oftast större barn.

Det finns f.n. inte något regelbundet samarbete med Familjeenheten, det har funnits tidigare. Socialsekreteraren som är inriktad på yngre vuxna samarbetar i individuella ärenden med Familjeenheten vid behov.

Det finns inga barngrupper för barn till missbrukande föräldrar i stadsdelen, underlaget är för litet. Vid behov används Ersta Vändpunkten eller placering av mamma och barn på behandlingshem.

Barnperspektivet i öppenvården

Enligt personalen ingår det i arbetet både i behandlingen för vuxna och YVM-behandlingen att prata om föräldrarollen och om eventuella barns situation. Men det är inte vanligt att klienterna som deltar i behandling har barn. Personalen arbetar nätverksinriktat kring etik och moral och det arbetet berör både anhöriga och barns situation, i vissa fall genomförs familjeterapi-samtal.

I den öppenvårdsdokumentation som Länsstyrelsen granskade, fanns minderåriga barn i två ärenden, men det var inte dokumenterat hur barnperspektivet beaktats.

TILLSYNSRESULTAT
ÖSTERMALMS SDNDatum
2009-11-04Beteckning
7012-09-91078
Östermalms stadsdelsförvaltning
Registraturet/Kansliet

2009-11-09

Dnr 2009-508-502

I ett fall var en person med missbruksproblem förälder till ett barn, som bodde med sin mamma. Ålder eller kön på det barnet fanns inte dokumenterat eller om det fanns något umgänge med pappan, som hade fått återfall och mådde psykiskt dåligt. I ett annat fall var personen sambo med flickvän som hade ett "bonusbarn" på 16 år.

Arbete med anhöriga och närstående

Socialtjänsten har inget eget anhörigprogram, utan hänvisar till Maria Beroendecentrum när anhöriga behöver hjälp för egen del. Vid tolvstegs-behandling ingår kontakt med anhöriga. Många av klienterna är ensamma och har inget nätverk, socialtjänsten försöker hjälpa till att bygga upp det.

På hemsidan finns information som vänder sig till anhöriga om vart de kan vända sig när en släkting missbrukar. Anhöriga informeras om hur en utredning går till och om sekretessen. Om de anhöriga tar kontakt, kan socialtjänsten upplysa om vart de själva kan vända sig för att få hjälp om de önskar det.

När Länsstyrelsen granskade anmälningar som inte lett till utredning och öppenvårdsdokumentation, fanns några exempel på anhöriga till missbrukare som hade behövt uppmärksammas för egen del och erbjudas hjälp. Det går inte att veta om detta gjorts, eftersom dokumentationen bara får handla om den som ärendet rör.

Länsstyrelsens bedömning

Socialtjänsten arbetar enligt socialtjänstlagens bestämmelser om barnperspektiv i arbetet. Samtidigt fanns i några fall barn till personer med missbruksproblem, där det inte framgick att deras situation hade uppmärksammas.

Länsstyrelsen riktar ingen kritik, men bedömer att kvaliteten på arbetet med barnperspektivet, när det gäller vuxna personer med missbruksproblem, kan höjas eller dokumenteras bättre. Det är inte bara hemmavarande barn, utan även umgängesbarn och sk "styvbarn" som kan påverkas av vuxnas missbruk och behöva stöd. Det är viktigt att socialtjänsten försöker fånga upp eventuella behov av stödinsatser hos barn och ungdomar, samt dokumenterar om kopia på anmälan har skickats till Familjeenheten.

Anhöriga har möjlighet att få hjälp för egen del av Östermalms vuxenheten, men länsstyrelsen anser att socialtjänsten kan bli mer aktiv i redan kända ärenden och då erbjuda hjälp och stöd när anhöriga berörs. Det finns dock ingen lagstadgad skyldighet för socialtjänsten att erbjuda hjälp, med undantag för de fall då den anhörige själv också har missbruksproblem.

Utredningsarbetet

Länsstyrelsen genomför separat en större granskning av socialtjänstens missbruksutredningar där alla kommuner deltar, genom en kollegiegranskningsmetod. Resultatet kommer att presenteras under hösten 2009.

Frågor om utredningsarbetet och handläggning av ärenden mm har ställts av Länsstyrelsen till Vuxenenheten vid tillsynsbesöket.

Enligt socialtjänsten ska ASI användas som utredningsinstrument i de allra flesta fall. Hela Stockholms stad har som mål att 75 % av utredningarna ska vara gjorda med ASI, det målet uppfylls mer än väl på Östermalm. ASI-uppföljningar görs också i vissa fall, i öppenvården, efter avslutad behandling inom YVM-programmet. I de flesta fall brukar utredningarna ta mindre tid än tre månader.

När det gäller bedömningar i utredningar så vägs olika delar samman till en helhet; fysiska följder av missbruk, omvårdnadsbehov, omfattningen av missbruket, om provtagning behövs, den enskildes uppfattning, osv. Insatser beviljas för tre månader i taget. Ibland kan boende genom "tak-över-huvudet-garantin" beviljas under utredningstid.

Klientens egen uppfattning framgår i utredningen under en egen rubrik.

Öppenvårdsverksamheten

De nyckelfrågor som granskningen har inriktats på är;

- Erbjuder öppenvården insatser av god kvalitet utifrån individens behov?
- Är den enskilde delaktig och har möjlighet att påverka?

1 Kap 1 § 3:e stycket SoL

"Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet".

3 Kap 3 § SoL "Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras."

3 Kap 5 § SoL "Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar."

11 Kap 5 § SoL "Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras."

TILLSYNSRESULTAT
ÖSTERMALMS SDNDatum
2009-11-04Beteckning
7012-09-9178

Östermalms stadsdelsförvaltning Registraturell/Kansliet
2009-11-09
Dnr: 2009-508-522

Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse".

SOSFS 2006:11 (S) 2§ "Ledningssystemet ska säkerställa att det finns rutiner för uppföljning och utvärdering av en beslutad insats."

Länsstyrelsens granskningsfokus har varit; tillgänglighet, klientprocess, stöd- och vårdformer, dokumentation och uppföljning samt personalkompetens.

En stor del av Östermalms missbruksvård är styrd till den egna öppenvården. I första hand används den egna alkohol- och drogterapeuten. Behandlingen kan ges både som gruppbehandling och genom enskilda samtal. Tidigare fanns möjlighet att gå i sådan behandling utan biståndsbeslut.

Det finns samarbete med Kungsholmen, som har egen 12-stegsbehandling. En del kan få råd- och stödinsats hos socialsekreterare kombinerat med Antabusintag. För personer med samsjuklighet försöker personalen skraddarsy lösningar.

Östermalms öppenvårdsverksamhet bedrivs av personal med lämplig utbildning för uppgiften och består i huvudsak av tre delar:

- ❖ YVM, ett behandlingsprogram i grupp inriktat på yngre vuxna mellan 18-30år med missbruksproblem, som en av socionomerna på Vuxenenheten arbetar med. Behandlingen sker två kvällar i veckan med löpande intag och är baserad på kognitiv beteendeterapi och återfallsprevention
- ❖ Eklektisk alkohol- och drogbehandling som leds av en terapeut utbildad på Jellinek-institutet. Behandlingen sker huvudsakligen individuellt, senaste gruppbehandling genomfördes 2008.
- ❖ Återfallspreventionskurser i grupp, kurserna hålls av olika personer inom Vuxenenhetens personal som, förutom att de har socionomexamen, är utbildade i denna metod.

Samarbete finns sedan ett par år med Kungsholmen och Norrmalms stadsdelsförvaltningar som innebär kostnadsfri användning av varandras öppenvårdsresurser. En återfallspreventionskurs kommer t ex att starta i höst i samarbete med Norrmalm. Patienter har även deltagit i återfallspreventionskurserna, på remiss direkt från landstingets lokala öppenvårdsmottagningar.

Dokumentation av öppenvårdsinsatser

Dokumentationen var tydlig. Journalanteckningar, beslut och arbetsplaner gjorde att det var lätt att följa ärendets gång. Det framgick vilka insatser klienterna fick av socialtjänstens dokumentation och det gick att följa hur de utvecklats. Arbetsplaner används som är underskrivna av klienten. De används även för uppföljning, då planen vartefter kompletterades med aktuella uppgifter i samma dokument.

Klienternas åsikt syntes i dokumentationen och att det fanns en dialog med klienten.

Brukarintervjuer och uppföljning/utvärdering av insats

Tre olika enkäter har använts av stadsdelen för att fråga brukarna om deras uppfattning om avslutade interna öppenvårdsinsatser. Klienterna är positiva och i många fall mycket nöjda. De har fått hjälp för sin beroendeproblematik i varierande grad.

Två klienter som fått insatser i öppenvården har besvarat länsstyrelsens enkät. De är nöjda med insatsen, med bemötandet och de har minskat eller helt upphört med sitt missbruk efter behandlingen.

Länsstyrelsens bedömning

Den öppenvård som bedrivs uppfyller kraven på god kvalitet. Klienten är delaktig och kan i dialog med socialtjänsten påverka utformningen av insatser och stöd.

Kunskapsbaserad vård

Under våren 2008 genomförde Länsstyrelsen en kartläggning av hur pass kända de nationella riktlinjerna var av socialtjänstens personal. Personal inom kommunernas missbruksvård kontaktades per telefon. Inom Östermalms sdf intervjuades två personer. Riktlinjerna var kända och lästa av personalen. Socialtjänsten skulle då ha en planeringsdag om riktlinjerna.

Personalen på Vuxenenheten har nu själva gått igenom de nationella riktlinjerna, på en planeringsdag och har även haft en dag tillsammans med beroendemottagningen, veckan innan länsstyrelsens tillsynsbesök, om riktlinjerna.

Enhetschefen menar att personalen sedan länge arbetar enligt riktlinjerna. Vuxenenheten har varit samlokaliserad med beroendemottagningen i tio års tid. I dagsläget är ungefär lite mindre än hälften av beroendemottagningens klienter också aktuella inom socialtjänsten. Vuxenenheten har också haft en träff, med ordföranden i projektgruppen som tog fram riktlinjerna på Socialstyrelsen, då de gick igenom och diskuterades. Öppenvårdspersonalen menar att riktlinjerna är användbara och väl stämmer överens med det arbete som görs.

Även policydokumentet, framtaget av KSL och SLL, tycker socialtjänsten är bra att arbeta med.

Länstyrelserna

Socialstyrelsen

Den sociala tillsynen förs över från länstyrelserna till Socialstyrelsen från och med den 1 januari 2010

Den 20 maj 2009 beslutade riksdagen att tillsynen av socialtjänsten ska föras över från länstyrelserna och samordnas i Socialstyrelsen från och med den 1 januari 2010.

Vad innebär det?

Beslutet innebär att tillsynen över socialtjänsten och länstyrelsernas tillståndsgivning till enskilda verksamheter enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) förs över till Socialstyrelsen.

De här frågorna kommer att hanteras av Socialstyrelsen

- Tillsyn över äldre-, handikapp-, individ- och familjeomsorgen enligt SoL och LSS, verkställighet av domar och beslut, ansökan om sanktionsavgift
- Tillstånd enligt SoL och LSS
- Rådgivning

De här frågorna kommer att hanteras av länstyrelserna

- Alkohol- och tobakstillsyn
- Förebyggande insatser mot alkohol och tobak och droger, till exempel genom länssamordnare
- Samordning av kvinnofridsfrågor
- Fördelning av statsbidrag till kvinnofridsfrågor, alkohol- och drogförebyggande arbete och personligt ombud

Varför samordnas den sociala tillsynen med tillsynen över hälso- och sjukvården?

Syftet med samordningen är att skapa bättre förutsättningar för en mer enhetlig och förutsägbar tillsyn som bättre möter framtida utmaningar där hälso- och sjukvården och socialtjänsten blir alltmer involverade i varandra. En samordnad tillsyn ska också underlätta för medborgarna att hitta rätt när de vill framföra klagomål eller anmäla brister.

Vart vänder jag mig för information om tillstånd och tillsyn?

Fram till den 31 december i år vänder du dig därför till länstyrelsen i ditt län. Från och med den 1 januari 2010 vänder du dig till Socialstyrelsens regionkontor.

Ostermalms stadsdelsförvaltning
Registraturet/Kansliet

2009-11-09

2009-508-502

SOCIALSTYRELSENS
REGIONKONTOR

GÖTEBORG
Västra Götalands och Hallands län
Besöksadress: Drakegatan 1
Socialstyrelsen
Box 53148
400 15 Göteborg

JÖNKÖPING
Östergötlands, Jönköpings och
Kalmar län
Besöksadress: Målargatan 3
Socialstyrelsen
Box 2163
550 02 Jönköping

MALMÖ
Skåne, Kronobergs och Blekinge län
Besöksadress: Västergatan 43-47
Socialstyrelsen
Box 4106
203 12 Malmö

STOCKHOLM
Stockholms län och Gotland
Besöksadress: Görwellsgatan 30
Socialstyrelsen
Regionala tillsynsenheten
106 30 Stockholm

UMEÅ
Västernorrlands, Jämtlands,
Västerbottens och Norrbottens län
Besöksadress: Nygatan 18-20
Socialstyrelsen
Box 34
901 02 Umeå

ÖREBRO
Uppsala, Gävleborgs, Västmanlands,
Dalarnas, Värmlands, Örebro och
Södermanlands län
Besöksadress: Olofgatan 15
Socialstyrelsen
Box 423
701 48 Örebro

Gemensamma kontaktuppgifter
Telefonväxel: 075-247 30 00
E-post:
socialstyrelsen@socialstyrelsen.se
www.socialstyrelsen.se

